

**Móricz Zsigmond Művelődési Központ és
Dráva Közérdekű Muzeális Kiállítóhely igazgatójától
7570 Barcs, Bajcsy-Zs. u. 9.
Telefon: 82/462-125**

**Az előterjesztés összeállításában közreműködött: Szamonek Vera
közművelődési szakember**

...02...számú napirendi pont

ELŐTERJESZTÉS

**Barcs műalkotásainak, emlékhelyeinek feltárása, vizsgálata,
helyreállításuk és pótlásaik lehetőségeinek felülvizsgálata**

**Készült: Barcs Város Képviselő-testülete
2025.01.23-i ülésére**

Tisztelt Képviselő-testület!

A Móricz Zsigmond Művelődési Központ és Dráva Közérdekű Muzeális Kiállítóhely 2012-ben feltérképezte Barcs műalkotásait, emlékhelyeit, azok állapotát. A Képviselő-testület 2013. január 24-i ülésén hozott 13/2013. (I.24.) sz. határozata alapján elrendelte az előterjesztés évenként való felülvizsgálatát.

Városunk több mint 600 éves írott történelme során többször települt át, pusztult el, és épült mindannyiszor újjá. Nagyon kevés az, ami a folytonos pusztulás ellenére megmaradt, épp ezért nekünk, barcsiaknak kétszeresen is kötelességünk és feladatunk lenne a maradék kevéske megvédése, átmentése a jövő generációk számára.

Jellemző városunkra, hogy legöregebb épületünk is alig múlt 200 éves, valamint az, hogy az 1870-es évektől kezdve a századfordulóra poros faluból virágzó nagyközséggé vált, s lett „Magyarország Chicagója”, ahogy egykor nevezték. Épületeink töredéke még ezt a századfordulós hangulatot idézi, de egyre kevesebb a régi, jellegzetes, egyedi, igényes kivitelezésű kisvárosi lakóház. Lebontották, átépítették őket. Különösen az 1960-as évek második felétől gyorsult fel vészesen ez a folyamat, mely sokszor szinte érhetetlen dolgokat is produkált. Olyan helyi értékek pusztultak el néhány év alatt, melyek, ha nem is képviseltek minden esetben kiemelkedő építészeti vagy művészeti értéket, de a város képéhez hozzátartoztak, és a lakosság emlékeiben mélyen gyökereztek.

Természetesen, mindez igaz az épített környezetet kiegészítő, azt esztétikusabbá és élhetőbbé tevő elemekre, a szobrokra, emlékművekre, emléktáblákra és egyéb alkotásokra, sőt, a jeles személyek síremlékeire is. Az emlékművek, szobrok elkészítésében és elhelyezésében négy nagy korszak különíthető el. Az 1945-ig terjedő időszakban kizárólag történelmi eseményekhez köthető, vagy szakrális (vallásos) alkotások készültek; 1945-től az 1960-as évek elejéig semmi; az 1960-as évek közepétől készültek az első művészi igényű köztéri alkotások (Weeber Klára: Anya és leánya, Pázmándi Antal: Térplasztika); a várossá válás (1979) után kezdődött meg - és napjainkban is tart - a település arculatát formáló köztéri alkotások előre tervezett elhelyezése.

Előterjesztésünkben a fenti elemek azon főbb csoportjait vesszük számba, melyek odafigyelést, törődést, vagy már felújítást is igényelnének. Felsorolásunkban és értékelésünkben kizárólagosan az adott objektum történeti, művészeti vagy esztétikai értékeire koncentráltunk, mellőzve minden más megközelítési módot.

Emlékművek, szobrok, emlékhelyek (meglévők, elpusztultak, létesíthetők)

Széchenyi-emlékoszlop (elpusztult)

A Dráva-parton, a közraktárak szomszédságában, a mai automatikus vízmérce közelében állt, 1945 után eltávolították. A korabeli felvételek szerint egy egyszerűen faragott, hasáb alakú, kb. 2 méter magas kőoszlop volt, két oldalán egy-egy bemélyített fülkében lévő márványtáblával. Felirata az egyik oldalon: „*Gróf Széchenyi István 1791-1860*”, a másik oldalon „*Csonka hazánk csak úgy lehet nagy, ha elveid vallja*”. Felirata alapján a trianoni döntés után állították.

Magyar címer a bíróság homlokzatán

Az 1928-ban átadott Járásbíróság homlokzata tetejének közepén egy nagyméretű, műkőből készített magyar címer, az úgynevezett „kiscímer” helyezkedett el, tőle jobbra és balra egy-egy ugyancsak műkőből készült urnával. 1948 után, az épület funkcióváltása során a címert eltávolították, helyére nagyméretű csillag került. Az urnákat később vették le. A rendszerváltás után a csillag is lekerült, a címer helye felszabadult. Visszaállításával az épület eredeti képe is helyreállna, de mérete és súlya miatt mindenképpen építésznek és statikusnak kellene a lehetőségekről nyilatkoznia. (Az épületet Treiber József barcsi építőmester tervezte és építette, a szakipari munkákat is barcsi mesterek végezték, tehát feltétlenül helyi érték.)

A címerből egyedül a koronát ábrázoló rész maradt meg, mely jelenleg a bírósági épület padlásán található.

Pálfalusi I. világháborús emlékmű

Pálfalu (Dráwapálfalva) 1930-ig önálló községként létezett. Az I. világháborúban elesett hősei emlékére a falu az 1921-et követő években emelt egy obeliszket, rajta a háborúban elesettek neveivel. Az emlékműállítás egybecsengett az akkor országosan megalakult emlékmű bizottságok tevékenységével. Az emlékmű tetején eredetileg egy valószínűleg bronzból öntött, lábai alatt kardot tartó – a tatabányai szoborhoz hasonló – turul szobor volt. Ezt az 1945-öt követő években eltávolították, és helyére egy magyar sisak került, mely az 1970-es évekre tönkrement, elrozsdásodott. Ekkor pótolták egy modern magyar sisakkal, mely a legutóbbi évekig látható volt. 2014-ben a háború 100. évfordulójára 500.000 forint pályázati támogatásból és 550.000 forint önkormányzati támogatásból felújításra került az emlékmű. Az emlékmű tetejére újra visszakerült a turul szobor és a címer.

Millenniumi emlékmű Somogytarnócán (Alsógyörgyös puszta)

Somogytarnócán (Alsógyörgyös puszta), a sertéstelep melletti megközelíthetetlen, bozóttal, gazzal benőtt helyen, az úgynevezett „török dombon” omladozik a Széchenyi Ferenc gróf által 1896-ban emeltetett emlékmű maradványa. Maga az obeliszk már menthetetlen, de az egyik rajta lévő tábla még megvan. Ha szándék és lehetőség volna rá, érdemes volna ezt a történelmi relikviát megmenteni, annál is inkább, mert Barcson sem maradt fenn hasonló. 2024-es kiegészítés: A földterület jelenleg magántulajdonban van; a birtokos kitisztította az emlékmű

környékét. Az obeliszk eltűnt, az emlékmű táblája – közepén nagy repedéssel ugyan, de – megvan, felirata még olvasható.

Emlékoszlop Somogytarnócán

Somogytarnócán, a régi halastótól dél, dél-kelet irányban lévő erdőben található emlékoszlop már nem áll. Valószínűleg szándékos rongálás következtében, legkevesebb három darabban fekszik a földön és lassan az enyészete lesz. Mindaddig nem derült fény konkrét eredetére. Valószínűleg egy hajdani vadászbaleset emlékére állíttatta a Széchenyi család. Az emlékoszlop megmentése érdekében célszerű lenne más helyre szállítani és felállítani.

Millenniumi emlékfa Barcson

A római katolikus templom mögötti park közepe táján található kocsányos tölgyet 1896-ban ültette az akkori előjáróság, a millennium emlékére. Ugyanakkor a régi községháza tanácstermében egy emléktáblát is felavattak, de ez idővel elpusztult. A fába 2016-ban villám vágott, majd 2020 decemberében a Hősök tere – Tóth Dávid Trianon-emlékművének elhelyezése miatti – átalakítása során kivágták. A kivágott fa helyére egy 10 éves kocsányos tölgy került. A millenniumi emlékfa rönkjéből faragott szobor-alkotást terveztek, amely ezidáig nem valósult meg.

Sissy-emlékfa

Erzsébet királyné (Sissy) halálát követően, 1898-ban ültetett emlékfa (hárs) a Hősök terén. Állapotának monitorozása, gondozása, továbbá megjelölése indokolt lenne. Megjelölését érdemes lenne mihamarabb megvalósítani, egyrészt elkerülendő, hogy a millenniumi emlékfa (tölgy) sorsára jusson, másrészt, mert a város egyik legöregebb, köztéren álló természeti látványossága.

Pázmándi Antal (1943-) : Térplasztika

A művész első köztéri kerámia alkotása 1969-ben készült. 1973-ban került Barcsra, az akkori községi tanács folyosóján állították fel. A teknősbékán álló madárfigurát később a volt Szolgáltatóház előtt, a Nagyhíd u. sarkánál álló csobogóba építették be. Ennek elbontása után a 80-as évek elején, a strandra került, ahol részben eltörve, tetején kilyukasztva ismét egy (nem működő) szökőkútba építették. Az új fürdő építésének megkezdésekor a múzeum munkatársai mentették meg a művet, ma a Kiállítóhely gyűjteményében található.

Barcs törökkori várának emlékhelye

A Nagyhíd u-i 88 lakásos lakótömb, a katolikus plébánia, az Arany János Általános Iskola és néhány Nagyhíd u-i lakóház kertjének területén helyezkedett el Barcs törökkori vára, mely 1567-ben épült és 1664-ben pusztult el. A területen 1989 és 2003 között több ásatás is folyt. Az ásatási eredmények részben publikáltak, a záró tanulmány az előkerült leletanyag feldolgozásával együtt 2014-ben jelent meg. 2014-ben volt 350 éve annak, hogy Zrínyi Miklós a „Téli hadjárat” során elpusztította a várat, mely többé nem is épült újjá. Mivel a magyarországi török palánkvárak kutatottsága kicsi, a barcsi feltárás napjainkig a második legnagyobb ilyen munka volt hazánkban. A palánk vár egykori helyét (Nagyhíd u.- Hősök tere kereszteződésnél) a Honvéd Kulturális Egyesület és Barcs Város Önkormányzata emlékkövel jelölte meg 2021-

ben. A felállított köre az következő szöveg került felírásra: „*Téli hadjárat 1664 Ezen a helyen állt Barcs Oszmán-Török palánkvára 1567-1664 között. A dicsőséges téli hadjárat során 1664. január 26-án érkezett gróf Zrínyi Miklós és Julius Hohenlohe generális hada Dráva partján álló várhoz, melyet az ostromlók közeledésének hírére elhagyott a török őrsége. A keresztény sereg miután kihordta a zsákmányolt felszerelést és néhány kisebb ágyút, az erősséget felgyújtotta és porig égette. Még azon a napon késlekedés nélkül tovább indultak Szigetvár felé. Állította 2021-ben a Honvéd Kulturális Egyesület és Barcs Város Önkormányzata*”.

A tábla jobb oldalán - a szöveg fölött- a palánkvár alaprajza, bal oldalán pedig a Zrínyiek címere látható.

Nepomuki Szent János szobra

Eredetileg az egykori vasúti Dráva-híd hídfője közelében felállított szobor, melyet az 1883. október 13-i árvíz emlékére készíttetett gr. Széchényi Dénes. 1945 után a szobrot eltávolították, és csak az 1990-es években került elő a katolikus templom padlásáról. 1996-ban a határátkelőnél újra felállították. A fából faragott szobor egykor egy kis kápolna-szerű építményben állt, jelenleg védőtető alatt van.

Bem u-i harangláb

A 19. sz. végén – a 20. sz. elején állították fel. A vasszerkezetű építmény majd egy évszázada hozzátartozik a település képéhez, így felújítása (korróziómentesítés, festés) időszakonként célszerű lenne. Az előtte lévő, 1841-ben állított kereszttel együtt helyi értéket jelent. A harangláb felújítása mintaszerűen megtörtént, azonban az előtte álló kereszten az évszámot levakolták.

Dr. Horváth Béla (1894-1968) szemészprofesszor emléktáblája

A nemzetközi hírű szemészprofesszor, egyetemi tanár 1948-1960 között működött Barcon. Nevéhez fűződik a Dráva-mentén járványos méreteket öltött trachoma (vakságot is okozó kötőhártya gyulladás) felszámolása. Emléktábláját egykori lakóháza falán (Simmelweis u.) 2006-ban avatták fel.

Zsinagóga

A Barcsi Izraelita Hitközség közel 40.000 forint költséggel építtette, ünnepélyes avatása 1899. augusztus 22-én volt. A zsinagóga és a mellette lévő iskola a Barcstelep és Barcs közötti, akkor még nagyrészt beépítetlen területen kapott helyet. Az épületet Szenicza Ferenc barcsi vállalkozó építtette, a szakipari munkákat is barcsi mesterek készítették. A templom külső burkolata piros-sárga színű, sávosan változó téglából, a tórafülke pedig Zsolnay-porcelánból készült. Külső mérete 15,90 x 24,55 méter volt. A zsidóság deportálásáig rendeltetésszerűen használták, majd a háború alatt kifosztott és belövést kapott épület hosszú ideig elhagyottan állt. 1967-ben a helyi zsidó hitközség jogutódja eladta az ÁFÉSZ-nek, aki OTTHON áruházat alakított ki belőle. A jobb sorsra érdemes épület eredeti formájából teljesen kivetkőztetve, sokáig üzletként funkcionált, ma üresen áll. Az egykori zsinagóga homlokzati oromfalán állt Mózes-táblák az izraelita temetőben vannak. Jelenleg az épület fennmaradása biztosítottnak tekinthető (önkormányzati tulajdonban van), ezért emléktáblával való megjelölése indokolt lenne.

Kremzir-kastély

Barcs-Belcsapusztán található, kisebb kastély, úrilak. Kremzir Károly építtette az 1870-es évek közepén, a korszak uralkodó stílusirányzata, a historizmus (eklektika) jegyében. Pontos építési ideje nem ismert, de az 1866. évi kataszteri térkép szerint akkor még nem létezett. A helyi hagyomány szerint a somogytarnócai Széchényi-kastéllyal egy időben folyt az építése, azaz 1873-75 körül épülhetett. 1944-ig a család lakta, majd a II. világháború után a Határőrség költözött bele. 1954-ben a Határőrség Barcsra települt, ekkor az épület a tsz. tulajdonába ment át, bérlakásokat alakítottak ki benne. A leromlott állagú épületre a tulajdonos tsz. 1978-ban bontási engedélyt kért, de nem kapott a kastély védett jellege miatt. Az épületet végül a Vörös Csillag MGTSZ vette át, majd néhány év múlva magánszemélynek adta el, aki a felújításra ígéretet tett. A tulajdonos később újabb magánszemélynek adta tovább. A felújítási tervek nem valósultak meg, ma már visszafordíthatatlanul az enyészeté az egykor szebb napokat látott kastély.

Maróti László (1913-1984) festőművész háza

Szegényparaszti családból származott, apját korán elvesztette. 1930–1936 között végezte el az Iparművészeti Főiskolát. 1941-ig egy csoport tagjaként templomi freskók restaurálásával, festésével foglalkozott, e témában tanulmányutat tett Olaszországban. A háború alatt hazajött Barcsra és postai felügyelőként dolgozott. 1952-ben lett a Barcsi Általános Iskola rajztanára, ekkor végezte el a Pécsi Tanárképző Főiskola rajz szakát is. Tehetsége az akvarellfestés terén bontakozott ki igazán, számtalan képen örökítette meg a Drávát és a Barcs környéki táj szépségét. Nem csatlakozott egyetlen csoporthoz vagy alkotó-közösséghez sem, így kiállítási lehetőségei nagyon korlátozottak voltak. Művészetét kevés megértés kísérte, alkotásai alig ismertek szélesebb körben. Művei nagy részét elajándékozta. Hagyatékából családja, a Dráva Múzeum, valamint magánszemélyek őriznek képeket. Emlékkiállítását 2003-ban rendezte meg a Dráva Múzeum. Egykori lakóházát a Türr István utcában indokolt lenne emléktáblával megjelölni.

Sóház, 1848-as emlékhely (Bajcsy Zs. u. 155.)

Barcsra a volt „sóház” és a katolikus templom kivételével már nincsen a szabadságharcra konkrétan köthető, eredeti formájában fennmaradt épület. Noszlopy Gáspár kormánybiztos fennmaradt levelezéséből tudjuk, hogy 1849 májusában a Dráva vidék védelmének szervezése során a nemzetőrség egyik központja a ma is álló, 1800 körül épült háznál volt. Napjainkban lakóházként működik. Emléktáblával való megjelölése turisztikai és történelmi okokból egyaránt indokolt lenne.

Széchenyi-kastély, Somogytarnóca

1873–75 között építtette gróf Széchényi Ferenc, Széchényi István unokája. Az eklektikus stílusú épületet Wéber Antal tervezte. 1944-ig a grófi család lakott benne, majd az államosítások után közcélra vették igénybe. A Somogytarnócai Állami Gazdaság megalakulása után annak központja lett. A gazdaság megszűnése után, az 1990-es évek elején az épület magántulajdonba került, állaga ezt követően rohamosan romlott. Az egykor pompás kastélypark ritka, egzóta fáit nagyrészt kivágták, a terület állapota sok kívánni valót hagy maga után.

Tárházak

Széchenyi Dénes és társai által a Dráva parton, a kikötő közelében az 1880-as években épített gabonaraktárak. A négy, nagyméretű raktárépületben és a kapcsolódó kisebb raktárakban a századforduló táján az ország egyik legnagyobb gabonakészletét tárolta a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank, majd a Dél-magyarországi Gazdatárház Szövetkezet. 1883-ban az egyik raktárt a Dráva áradása elmosta. 1945 után a Somogy Megyei Gabonafelvásárló és Feldolgozó Vállalat működött a területen, akik szárítót, silókat és további raktárkapacitást építettek. A rendszerváltás után Barcs Város Önkormányzata megvásárolta az épületegyüttest. Az épület az INTERREG V-A Magyarország-Horvátország Együttműködési Programból a „Dráva menti ipari központok virtuális összekapcsolása Magyarország és Horvátország között (VICINaD)” című, VICINaD HUHR/1901/2.1.2/0120 azonosítószámú pályázat keretében 2023-ban felújításra került, és mint Mobilitás Központ működik a Városgazdálkodási Igazgatóság és a Móricz Zsigmond Művelődési Központ és Dráva Közérdekű Muzeális Kiállítóhely kezelésében.

Gömbös szökőkút

A Nagyhíd utca sarkán, 2014 őszén adták át a város egyik legújabb kültéri alkotását, mely Delibeli Gábor kőfaragó munkája. A szökőkút tetején egy megközelítőleg 250 kg súlyú simára csiszolt ónix gömböt forgat a víz. A szökőkút köré egy kisebbfajta tér is kialakításra került padokkal. Tisztántartására fokozottan ügyelni kell, mivel a bekerülő szemét fokozottan gátolhatja a szökőkút működését.

Kültéri emlékhelyek, alkotások

Megnevezés	Készítés ideje	Állapota	Tulajdonos
Klapka Gy. U. I. világháborús emlékmű	1920-as évek	felújítva	Barcs Város Önk.
Hősök tere: II. világháborús emlékmű (szovjet, bolgár, jugoszláv)	Bognár L. 1970	gondozott	„
Szabadidő park: 1956-os kopjafa	Ürmös I. 1989	„	„
Milleniumi emlékmű	Kling J. 2000	„	„
Testvérvárosok emlékkövei és oszlopai	1998-tól	„	„
„Csavart forma” (a szakközépiskola előtt)	Kovács Ferenc. 1981	2017-ben tisztítva.	„
„Tánc” „Kolozók” (határátkelőnél)	Gyurcsek Ferenc. 1980	Tisztítása javasolt.	„
„Gyíkos kút”	Gera Katalin. 1989 2014 őszén elkészült az új	Ellopták, majd 2015-ben zöld márványból új gyík készült.	„

	gyík, de kihelyezve 2015-ben lett.		
„Szent István” mellszobor	Gera Katalin. 2000	gondozott	”
„Pièta” (II. világháborús emlékmű)	Kling József.1992	”	”
„Napfivér- Holdnővér” (zenepodeszt)	Kling József (1946-2024) 1996	2020-ban az OTP előtti tér átalakítása miatt a két szobor elkerült a térről. Új helyen való mielőbbi felállítása javasolt.	”
„Lelet” (sétáló utca)	Kling József.1995	”	”
Kapu és harangoszlop (gimnázium)	Ürmös István.1987-89	”	”
Mária-oszlop (Nagyhíd u. sarok)	19. sz.	”	Rk. Egyház
Mária-oszlop (Vasvári P.u. sarok)	1882	Felújítva, 2015	”
Nepomuki Szent János szobor (határátkelőnél)	1883-1996	”	Barcs Város Önk.
Út menti kereszt (Szentesi – Deák F. u. sarok)	1909 (felújítva 1955-ben)	”	Rk. Egyház
Út menti kereszt (Béke u.- Szentesi u. sarok)	19. sz. (felújítva 1960-ban)	”	”
Út menti kereszt (Drávaszentes – Fő u.)	1873	”	”
Út menti kereszt (Drávaszentes, Zártkerti bejáró)	19.sz. 2012-ben felújítva	”	”
Út menti fa kereszt (Drávaszentes, település tábla mellett).	Ürmös István fafaragó munkája	A fa elkorhadása miatt a kereszt lecserélve kő keresztre (Delibeli Gábor) 2021	Barcs Város Önkormányzata
Drávaszentes – I. világháborús emlékmű A puskát szorító, sisakos, harci ruházatot viselő katona szobrával. Az emlékmű a 1920-as években készült. A	1920-as évek Szatrapa Henrik (?) kőfaragó	Felújítva 2020	Barcs Város Önk.

talapzat négy oldalán márvány emléktáblákon a hősök névsora olvasható. Az I. világháborús áldozatok mellett a II. világháborúban elesettek nevei is szerepelnek.			
1848-as emlékkő (Szabadidő park) 2021-ben az emlékkövet eltávolították. A Hősök tere-Nagyhid utca kereszteződésében a „Téli hadjárat” emlékére készített megemlékező táblát a volt 1848-as köre helyezték rá.	1989		„
Nepomuki Szent János szobor (Rinya torok)	2010	A híd alapzata felújítva 2019	„
Út menti kereszt (Tarcsa puszta)	1900 körül	„	Rk. Egyház
Út menti kereszt (Bajcsy Zs.u.120.)	19.sz., felújítva 1955-ben	„	„
Fűrészgyári emlékhely	1975 – 2008	Felújítva (festés, mohátlanítás) 2016	Barcs Város Önk.
Harangláb – Bem u.	19. sz. vége	Felújítva, 2015	„
Maróti László emlékkő+horgony	2003	„	Barcs Város Önk.
Kereszt a barcsi rk. templom előtt	19. sz.	2020. 07.24-i nyári vihar során olyan mértékben sérült, hogy már nem volt helyreállítható	Rk. Egyház
Kereszt a barcsi rk. templom előtt	21.sz.	A sérült kereszt helyére új keresztet állított az egyház.	
I. világháborús emlékmű (Somogytarnóca)	1920-as évek	„	Barcs Város Önk.
Kálvária	19.sz., felújítva 2013-ban (Szemere Antal terve alapján)	„	Rk. Egyház
Anya és leánya (új rendelőintézet előtt)	Weeber Klára 1965	gondozott	Barcs Város Önk.

A felvidéki magyarok 1946-47-ben történt áttelepítésének 65. évfordulójára állított emlékmű eredetileg az OTP előtti téren került felállításra. 2020 decemberében a terület átépítését követően elvitték a térről.	Delibeli Gábor 2013.08.18.	áthelyezése folyamatban	Rákóczi Szövetség
<i>Gömbös ónix szökőkút</i> (Nagyhid útca sarka)	Delibeli Gábor 2014.06.28.	gondozott	Barcs Város Önk.
<i>Az 1944-48 között a Szovjetunióba és Németországba kitelepített magyarországi németek emlékköve</i> (Béke u. sarok)	Delibeli Gábor 2016	gondozott	Német Nemzetiségi Önkormányzat
<i>Emlékkövek: a Zselizről 1947-ben kitelepítettek barcsi találkozásának, valamint a kitelepítés 60. évfordulója emlékére</i> (Református templom)	1997, 2007	gondozott	Rákóczi Szövetség Barcsi Szervezete
<i>Trianon emlékmű</i> (Hősök tere) A szobor a Trianon 100 éves évfordulója alkalmából készült. "Közös szóból folyó ered" című alkotását a Nemzeti Összetartozás napján avatták (2020. 06.04.) fel. A mészke oszlopba hasadékokat véstek, ez jelképezi a szétszakítottságot. Felül azonban egy feliratos szalaggal összekötötték, így mégsem válik szét. A szalagon Török Máté verse: [A heg marad, de egybeforr, mi összetart. "Isten áldd meg a magyart!" Ha közös szóból folyó ered, marad a nép, marad a nyelv, marad a kő, marad a hegy. És bár a heg megmarad, az út összetart! "Isten áldd meg a magyart!"]	Tóth Dávid 2020	gondozott	Barcs Város Önk.
<i>Petőfi mellszobor</i> - mészke talapzaton álló, viasz veszejtésel készült bronz	Tóth Dávid 2021	gondozott	Barcs Város Önk.

mellszobor (Kiállítóhely előtti tér) A talapzaton a "Petőfi Sándor 1823 - 1849" felirat látható. A mészke talapzat jobb első szarkába egy ágyúgolyó beékelve.			
Ágyúgolyó- beton- plasztik háttérrel (Kiállítóhely előtti tér)	Tóth Dávid 2021	gondozott	Barcs Város Önk.
1956-os emlékmű Tóth Dávid szakmai anyagában leírta: Barcson úgymond képletes forradalom zajlott, a szovjet emlékművet döntötték le az itt élők 1956-ban. Ezt a mozzanatot is sejtetné a szobrászművész alkotása. Az alkotás a Művelődési Központ parkjában áll. Fehér márvány lángekéből felszálló 3 bronz galambbal. A szobor előtt fehér tábla „1956 A szabadság ott kezdődik, ahol megszűnik a félelem” Bibó István felirattal.	Tóth Dávid 2021	gondozott	Barcs Város Önk.
A SZORAKÉSZ Egyesület (a Szovjetunióban volt Magyar Politikai Rabok és Kényszermunkások Egyesülete) által állított sziklatömb. A sziklatömbön lévő fekete márvány táblán az alábbi szöveg olvasható: „A II. világháborút követően embertelen körülmények között Somogy megyéből elhurcolt több ezer ártatlan honfitársunk emlékére, akik közül sokat hosszú évekre elítéltek és a Szovjetunióba száműztek kényszermunkára a Gulag rabtelepeire.” A szöveg alatt az egyesület címerével. (A Rinya patak és az autóbusz pályaudvar felé vezető gyalogos járda által bezárt füves területen áll.)	Delibeli Gábor 2022. október 15.		SZORAKÉSZ Egyesület (a Szovjetunióban volt Magyar Politikai Rabok és Kényszermunkások Egyesülete)

Barcsi temetőben nyugvó jelesebb személyek, megőrzésre javasolt síremlékek

Béke u-i temető

Stanglics József (1774-1833), Muyszer Ferenc (1796-1837), Horváth József (megh.1973) plébánosok sírja;

→ 2023-ban teljes sírkőcsere;

Fenyőssy Ödön (1847-1901) főszolgabíró, az 1896-ban létrehozott Barcsi Járás első vezetője,
→ 2017-ben tisztítva, szép, rendezett;

Eberhardtné Muttyánszky Mária (1883-1963) a Barcsi Polgári Leányiskola alapítója, igazgató-tanára;

→ 2017-ben tisztítva, szép, rendezett;

Treiber Adolf (1901-1971) és Treiber József (1871-1939) építőmesterek, számos barcsi épület, középület alkotói, pl. Bíróság épülete;

→ gondozott; a síremléket az elkövetkező években tisztítani érdemes (mohásodás miatt)

Farkas Ferenc (1860-1935) elemi iskolai igazgató-tanító,

→ tisztítva 2019-ben;

Maróti László (1913-1984) festőművész-tanár, a Barcs környéki táj, a Dráva megőrkítője

→ gondozott;

Losonczy Pál (1919-2005) nyugalmazott államfő

→ gondozott;

Koskán József (1827-1884) 1848-as nemzetőr, honvéd

→ állapot: nem gondozott, kripta; a kő jó állapotban;

Dr. Boronkay Károly (1893-1975) a Barcsi Járás harmadik főszolgabírója. Új síremlék készült.

→ gondozott, de a síremléket az elkövetkező években tisztítani érdemes (mohásodás miatt)

Imre u-i temető

Dr. Piszár Antal (1849-1923) ügyvéd, a 19-20. század fordulóján a helyi közélet központi alakja, sokat tett Barcs felemelkedéséért

→ tisztítva: 2019;

Huber Gyula (1861-1943) apátplébános, aranykoszorús nótaszerző, 42 évig barcsi plébános

→ gondozott, 2015-ben felújítva, az eredeti sírkövet eltávolították;

Kohut Sámuel (1835-1916) az első barcsi gyógyszerész

→ tisztítva: 2019; a síremlékről egy darab letörött, a jövőben javításra szorul

Valkó Gyula (1857-1953) 40 évig barcsi jegyző, főjegyző

→ tisztítva: 2019;

Schleining Károly (1847-1904) 29 évig barcsi tanító, a korabeli civil szerveződések (egyesületek) aktív résztvevője

→ csak a kő van már meg, megőrzése indokolt lenne; a következő években tisztítani érdemes

Dalos István (1878-1954) elemi iskolai igazgató-tanító

→ gondozott; a növényzet ritkítása szükséges, mert eltakarja a sírfeliratot

Dr. Keszthelyi (Koskán) József (1914-1975) tanár, Barcs történetének egyik első kutatója

→ 2017-ben tisztítva, rendezett; a sírlap mohásodása miatt a következő években tisztítása javasolt

Fuchs Pál (1866-1936) evangélikus elemi iskolai igazgató-tanító, lelkész

→ gondozott;

Halász József (megh.1846) jobbágy, a legrégebbi még álló barcsi síremlék (a sír gondozott, de a sírkő teste erősen romlik, mivel homokkőből készült),

→ 2017-ben tisztítva, szép, rendezett;

Nóthig József (1816-1883) pékmester, 1848-as nemzetőr (a két, még álló 1848-as sír egyike)

→ gondozott;

Perl Imre 1920-as évektől a Barcsi Sport Club aktív játékosa és a későbbiekben is legnagyobb motorja volt. Sírhelye 2015-ben lejárt. A temető üzemeltetője vállalta a sír további gondozását.

→ tisztítva: 2019.;

Karbuczky László (1863-1932) volt pálfalusi tanító sírja.

→ tisztítva: 2019.;

Dr. Villax István (1895-1973) közel 50 évig volt a barcsi járás orvosa; mintegy 40 évig Barcs település orvosa. 1959-1967-ig KÖJÁL-felügyelő orvos. Huber Gyula barcsi apátplébános és aranykoszorús nótaszerző zongorakísérője.

→ rossz állapotú síremlék;

Izraelita temető

Kremzir Károly (1818-1888) és **Kremzir Mór (1866-1940)** birtokosok, mecénások, Barcs felemelkedésének és közéletének központi alakjai

Breuer Ferenc (1850-1911) és **Breuer Pál (1888-1916)** nagykereskedők, mecénások

Dr. Kromberger (Kapolyi) Adolf (1842-1924) járási tisztiorvos, tiszteletbeli vármegyei főorvos

Stern Hugó (1873-1919) bérlő, a Barcsi Sport Club első elnöke. 2021-ben tisztítva, helyre állítva.

(A zsidó kegyeleti szokásoknak megfelelően a sírjelek megóvása mellett a temető egésze csak kaszálást és bozótirtást igényel.)

Somogytarnócai temető

A **Széchenyi-család** sírjai és temetőkápolnája → gondozott;

Megjegyzés:

A síremlékek mellett több olyan szakrális emlék is található temetőinkben illetve közterületeinken, melyekre részben történelmi, részben városképi értékük miatt figyelmet kell fordítani.

Intézményünk a temetők fenntartójával közösen folyamatosan figyelemmel kíséri a felsorolásban szereplő sírhelyek gondozottságát, megváltását. Amennyiben az évenkénti felülvizsgálat alapján a sírhely megváltására nem került sor, kérni fogjuk a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy vizsgálja meg a sírhely védetté nyilvánításának lehetőségét.

A sírjelek védelme érdekében a mindenkori szolgáltató jelzi a Képviselő-testületnek, mikor lesz lejárt védett sírhely.

Barcsi keresztek, oszlopok

Béke u-i régi temetőkereszt

A régi ravatalozó mellett áll, ma már nem olvasható felirata szerint „*Sbán Josepf áltatosákbul emelte 1833*”. Ez a legrégebbi, jelenleg még álló barcsi köztéri alkotás. (Felújítás címén időről-időre átfestik vagy átmeszelik, ezáltal a 70-es években még fotózható felirata mára eltűnt)

Bem u-i kereszt

A harangláb előtt álló keresztet Pálfalu 1841-ben történt telepítése emlékére emelték. A talapzatba vésett 1841-es évszámot a legutóbbi „felújítás” során eltüntették.

Mária-oszlop

A Nagyhíd u. sarkán álló oszlop jó állapotban van, bár eredeti felirata már eltűnt.

Mária-oszlop

A Bajcsy-Zs. E.u.-Vasvári P. u. sarkán álló oszlopot Georg Maria Wekker állíttatta 1882-ben, az akkori faluvégen. (Felújítás címén időről-időre átfestik vagy átmeszelik, ezáltal a 70-es években még olvasható felirata mára eltűnt)

Beltéri alkotások és egyéb munkák

Fürtös György (1939-2010): Dekoratív burkolat (részben elpusztult)

1982-ben készült a Boróka Szálloda halljának, ill. bárjának falára a mázas pirogránit burkolat. A jelenleg is folyó átalakítások során, a hall faláról sajnos leverték az alkotást. Az egykori bárrészen a mű kisebb része még megvan. Mivel a művész életművének számon tartott darabja volt ez a mű, elpusztítása a város pótolhatatlan vesztesége. (Fürtös György 35 évig a pécsi Zsolnay-gyár egyik vezető tervezője volt.)

Még egy műve található Barcson, a Hársfa u-i óvoda udvarán álló Macska (1982) szobor. Vigyázzunk rá! (Jobb helye lenne egy fedett térben.)

Leitner Sándor (1946-): Ringlis

A gimnázium kollégiumának aulájában található, részben installációs, murális alkotás 1996-ban készült. Bár megítélése már átadásakor is megosztotta a közvéleményt, mindenképpen azon művészi megnyilvánulások közé sorolandó, melyek megőrzésére, átörökítésére ügyelnünk kell.

Horváth Endre: Sgrafittó falikép

Szocialista-realista felfogásban készült 1966-ban, az akkori járási tanács tanácstermének falára. A rendkívül ritka, többretegű technikával készült, igényes kivitelű mű – ideológiai tartalmától elvonatkoztatva – ma is megállná a helyét. A tanácsterem átalakítása során elé falaztak.

Maróti László (1913-1984): Tánc

A Deák Ferenc Általános Iskola régi ebédlőjének előterében látható freskót az 1970-es évek elején készítette a művész. A római katolikus templom magyar szenteket ábrázoló freskóin kívül más, közintézményben található műve nem maradt fenn Barcson. Az épület 2019 évi felújítása és átalakítása során a freskót megóvták, jelenleg a Hidasi Ervin Judo Terem része.

Tarr Miklós (1944-): Rézdomborítás

A zeneiskola koncerttermében 1977-ben került elhelyezésre. A művész kevésszámú köztéri alkotásainak szép darabja. Az épület esetleges funkcióváltása során figyelemmel kell kísérni sorsát!

Kültéri alkotások és egyéb munkák

B. Szabó Zoltán: Homlokzati dekorációk

A 70-es években a művelődési ház munkatársaként dolgozó grafikus készítette a régi Szolgáltatóház és a mellette álló SZTK szolgálati lakások tűzfalainak dekorációs festését. Munkája az első helyi kísérlet volt a sivár lakótelepi felületek formabontó dekorálására, a nagy felületek művész igényű színezésére, tagolására. Mindkét munka kor-dokumentum számba megy, mivel a művész Barcson alkalmazta elsőként a szitanyomás technikáját is.

A lakóépületek szigetelési munkálatai miatt *B. Szabó Zoltán Homlokzati dekorációk* című egyik alkotását 2016-ban fedték be. Az ezt követő években (2017, 2018, 2019) Darvas Iván munkái kerültek a B. Szabó Zoltán által készített homlokzati dekorációk fölé.

Darvas Iván: Tündérszarvas

Darvas Iván egykor barcsi festőművész „*Tündérszarvas*” című alkotása 2017-ben került a Nagyhíd utca és a Bajcsy-Zsilinszky út sarkán álló volt szolgáltatóház bal oldali épületének homlokzatára, felváltva B. Szabó Zoltán korábban ott lévő homlokzati díszítését.

Darvas Iván: Fehér tálto

A Tündérszarvas folytatása, a „*Fehér tálto*” 2018-ban készült el a Nagyhíd utca és a Bajcsy Zsilinszky út sarkán álló háztömb második tagjának (középső) homlokzati falára, felváltva B. Szabó Zoltán korábban ott lévő homlokzati díszítését.

Darvas Iván: Életfa

A trilógia harmadik alkotása, az „*Életfa*” 2019-ben került fel a háztömb harmadik épületének északi falára, felváltva B. Szabó Zoltán korábban ott lévő homlokzati díszítését.

Kiegészítés

Átgondolásra ajánljuk Kling József (1946-2024) Napfivér - Holdnövér szobrának újbóli köztéri elhelyezését, hogy a város visszanyerje egyik közkedvelt alkotását. A lehetséges helyszín tekintetében a Móricz Zsigmond Művelődési Központ és Dráva Közérdekű Muzeális Kiállítóhely a Széchenyi utcai egykori földhivatali épület mögötti zöldterületet javasolja,

tekintettel arra, hogy az épületet az önkormányzat helyi közösségek számára, közösségi térként tervezi felújítani.

**A Móricz Zsigmond Művelődési Központ és Dráva Közérdekű Muzeális Kiállítóhely
2024-ben az alábbi sírhelyen végeztetett állagmegóvási munkálatokat:**

Koskán József (1827-1884) 1848-as nemzetőr, honvéd

→ állapot: nem gondozott, kripta;

A márvány síremlék talpzata rossz állapotban van, omladozik. Ennek a helyreállítására van szükség, mely az alap tisztítását, zsaluzást, támfal- és járda betonozást, a keret- és a fedlap helyreállítást, fugázást, ragasztást és a betűk aranyozását foglalja magába. A helyreállítás költsége 450 000.- + 121.500.-áfa, mely összesen: 571.500.- forint volt.

A felújításról készült fotók az 1.sz. mellékletben láthatók.

**A Móricz Zsigmond Művelődési Központ és Dráva Közérdekű Muzeális Kiállítóhely
2025-ben a következő állagmegóvási munkálatokat javasolja elfogadásra:**

1. javaslat

Dr. Villax István barcsi orvos síremlékének felújítása/cseréje (Imre utcai temető)

Dr. Villax István (1895-1973) mintegy 40 évig Barcson praktizált a barcsi járás orvosaként. 1959-1967-ig KÖJÁL-felügyelő orvos. Mindemellett tehetséges zongorista: Huber Gyula barcsi apátplébános és aranykoszorús nótaszerző palotásainak és szöveg nélküli csárdásainak avatott előadója volt. A két zongorára írt négykezes darabokat rendszerint Dr. Berzsenyi László keszthelyi kir. közjegyzővel adta elő különböző koncerteken, de a rádió is gyakran játszotta.

A sírkő amin a család neve szerepel erősen megrongálódott, annak a cseréjétől eltekintőenk. dr. Villax István táblája viszont ép, ezért csak a síremlék felújítását javasoljuk:

síremlék bontás, állítás, fedés, tisztítás, betű festés összesen 281.000.- + áfa

2. javaslat

Kisebb javítási munkálatok

A javasolt munkák: Hősök terén található Mária-szobor tartóoszlopáról leesett a felajánlást tevő család nevét jegyző tábla.

Költsége (tábla ragasztása, betűk festése): 18.000.-+ áfa

A tér másik oldalán, a Zrínyi-emléktábla felirata nehezen olvasható, tisztítása, valamint a szöveg betűinek átfestése javasolt.

Költsége (tábla festése fehérre): 93.000.- + áfa

A barcsi Imre úti temetőben a temetői nagykeresztben leesett a Jézus szobor egyik lába, melynek restaurálása szükséges.

Költségek: 80.000.- + áfa

A 2025. évre tervezett felújítási, restaurálási munkálatok összköltsége: 388.000.-+ 104.760.- áfa

Összesen: br. 492.760.-

Kiegészítés I.

Számos olyan nevezetes barcsi személy nyugszik a helyi temetőben, akiknek leszármazottai vagy már nem élnek, vagy élő leszármazottaik nem váltják meg a sírhelyet, nem gondozzák a síremléket.

E sírhelyek megőrzése az elhunytak (pl. Koskán József és Nőthig József 1848-as nemzetőrök, honvédek vagy a Barcs városiasodásában kiemelkedő szerepet játszó Kremzir család tagjai) Barcshoz való kapcsolata és történeti jelentősége miatt fontos a település számára. A síremlékek gondozásának jogosultságához azonban elengedhetetlen a védetté nyilvánítás.

Intézményünk a temetők fenntartásáért felelős mindenkori szolgáltatóval (jelen esetben: Szalai és Társa Bt.) felülvizsgálja e dokumentumban szereplő sírhelyek megváltását. A szolgáltató jelzi majd felénk, mely sírhelyeket nem váltották meg. Ezekben az esetekben kérjük a Bizottság

tisztelt tagjait, hogy kezdeményezzék a sírhelyek védetté nyilvánítását a fentiekre való tekintettel.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy előterjesztésemet elfogadni szíveskedjék!

Barcs, 2025.01.09.

Határozati javaslat:

Barcs Város Önkormányzata Képviselő-testülete Barcs műalkotásainak, emlékhelyeinek feltárására, vizsgálatára, helyreállításuknak és pótlásainak lehetőségeiről szóló előterjesztést elfogadja. A műalkotások, emlékhelyek helyreállítási és pótlási lehetőségeit a mindenkori költségvetési és pályázati lehetőségek függvényében kell tervezni. A Képviselő-testület elrendeli, hogy a Móra Ferenc Múvelődési Központ és Dráva Közérdekű Muzeális Kiállítóhely 2025. évi költségvetésébe a Hősök terén lévő Mária szobor, a „Téli hadjárat” emlékhely táblájára, dr. Villah István sírhelyének felújítására, illetve a Barcs, Imre utcai temetői nagykereszt Jézus szobor lábának restaurálására összesen 388.000.- + 104.760.- áfa, bruttó 492.760.- Ft-ot a felújítására betervezzen.

Felelős: Veszner Ádámné igazgató
Határidő: értelem szerint

A határozati javaslatot törvényességi szempontból felülvizsgáltam.

Barcs, 2025. 01.09.

Balázné dr. Vástyán Krisztina
címzetes főjegyző

1.sz. melléklet**Barcs műalkotásainak, emlékhelyeinek feltárása, vizsgálata, helyreállításuk és pótlásaik lehetőségeinek felülvizsgálata című előterjesztés javaslat alapján 2024. évben felújított sírhely:**

Koskán József (1827-1884) 1848-as nemzetőr, honvéd sírja felújítás előtt:

Koskán József (1827-1884) 1848-as nemzetőr, honvéd felújított sírja

